

Briselē, 3.10.2012
COM(2012) 586 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**ES NOSTĀJA ATTIECĪBĀ UZ IZTURĒTSPĒJU:
PĀRTIKAS NODROŠINĀJUMA KRĪŽU SNIEGTĀ MĀCĪBA**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

ES NOSTĀJA ATTIECĪBĀ UZ IZTURĒTSPĒJU: PĀRTIKAS NODROŠINĀJUMA KRĪŽU SNIEGTĀ MĀCĪBA

1. VAJADZĪBA RISINĀT HRONISKĀS NEAIZSARGĀTĪBAS PROBLĒMU

Nesenās un periodiskās pārtikas krīzes Sāhelas reģionā un Āfrikas Ragā, kur vairāk nekā 30 miljoni iedzīvotāju cieš badu, ir uzsvērušas nepieciešamību izstrādāt ilgtermiņa un sistemātisku pieeju, lai palielinātu neaizsargāto valstu un iedzīvotāju izturētspēju.

Ekonomikas satricinājumu ietekme, pieaugošās un svārstīgās pārtikas cenas, demogrāfiskais spiediens, klimata pārmaiņas, tuksnešu veidošanās, vides degradācija, spiediens uz dabas resursiem, nepiemērotas zemes izmantošanas sistēmas, nepietiekami ieguldījumi lauksaimniecībā daudzviet pasaulē ir radījuši lielāku apdraudējumu, jo īpaši dabas katastrofu izraisītu apdraudējumu. Šo globālo tendenču ietekme izpaužas kā dabas katastrofu un krīžu skaits un intensitātes pieaugums. Visnabadzīgākās mājsaimniecības ir visneaizsargātākās, un daudzos gadījumos šo neaizsargātību vairo politiskā nestabilitāte un konflikti. Pārtikas nodrošinātības trūkuma gadījumā, neraugoties uz zināmu progresu, viens miljards iedzīvotāju joprojām cieš badu, un šī problēma ir jo īpaši akūta apgabalos, kurus apdraud sausums un kuros lielākā daļa iedzīvotāju ir tieši atkarīgi no zemkopības un lopkopības.

ES ir viena no pasaules lielākajām līdzekļu devējām, kas sniedz dzīvības glābjošu palīdzību iedzīvotājiem, kurus skārušas dažādas krīzes. Pēdējo gadu laikā pieprasījums pēc šādas palīdzības ir ievērojami palielinājies, krietni pārsniedzot pieejamos resursus. Šāda palīdzība ir vitāli svarīga, taču tās mērķis galvenokārt ir ārkārtas situāciju risināšana un to jāpapildina ar atbalstu apdraudētajiem iedzīvotājiem, lai viņi varētu izturēt, pārvarēt un pielāgoties atkārtotiem nelabvēlīgiem notikumiem un ilgtermiņa spriedzei.

Izturētspējas veidošana ir ilgtermiņa uzdevums, kas stingri jāiekļauj valstu politikā un plānošanā. Tā ir daļa no attīstības procesa, un patiesi ilgtspējīgas attīstības labad būs jārisina periodisko krīžu pamatcēloņi, nevis tikai to sekas. Darbs ar neaizsargātajiem iedzīvotājiem, lai veidotu viņu izturētspēju, ir arī pamatsastāvdaļa nabadzības samazināšanā, kas ir ES attīstības politikas galvenais mērķis, kā to ES ir apstiprinājusi Pārmaiņu programmā¹.

Elastīguma stratēģijām ir jāveicina dažādas politikas jomas, jo īpaši pārtikas nodrošinājuma² joma, pielāgošanās klimata pārmaiņām³ un katastrofu draudu samazināšanas⁴ (*disaster risk reduction, DRR*) joma. Šajā saistībā ES ir konsekventi atbalstījusi krīžu novēršanu un sagatavotību tām visneaizsargātākajās valstīs un konstatējusi vajadzību integrēt katastrofu draudu samazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām, jo īpaši attīstības sadarbības un humānās palīdzības jomā.

¹ COM (2011) 637, kā tas atbalstīts Padomes 2012. gada 14. maija secinājumos.

² COM (2010) 127 galīgā redakcija.

³ COM(2009) 147 galīgā redakcija. Baltā grāmata "Adaptācija klimata pārmaiņām: iedibinot Eiropas rīcības pamatprincipus".

⁴ ES stratēģija katastrofu draudu samazināšanas atbalstam jaunattīstības valstīs, COM (2009) 84, 23.2.2009. ES atbilde uz nestabilām situācijām – iesaistīšanās situācijās, kad ilgtspējīga attīstība, stabilitāte un miers ir apdraudēti, COM (2007) 643, 25.10.2007.

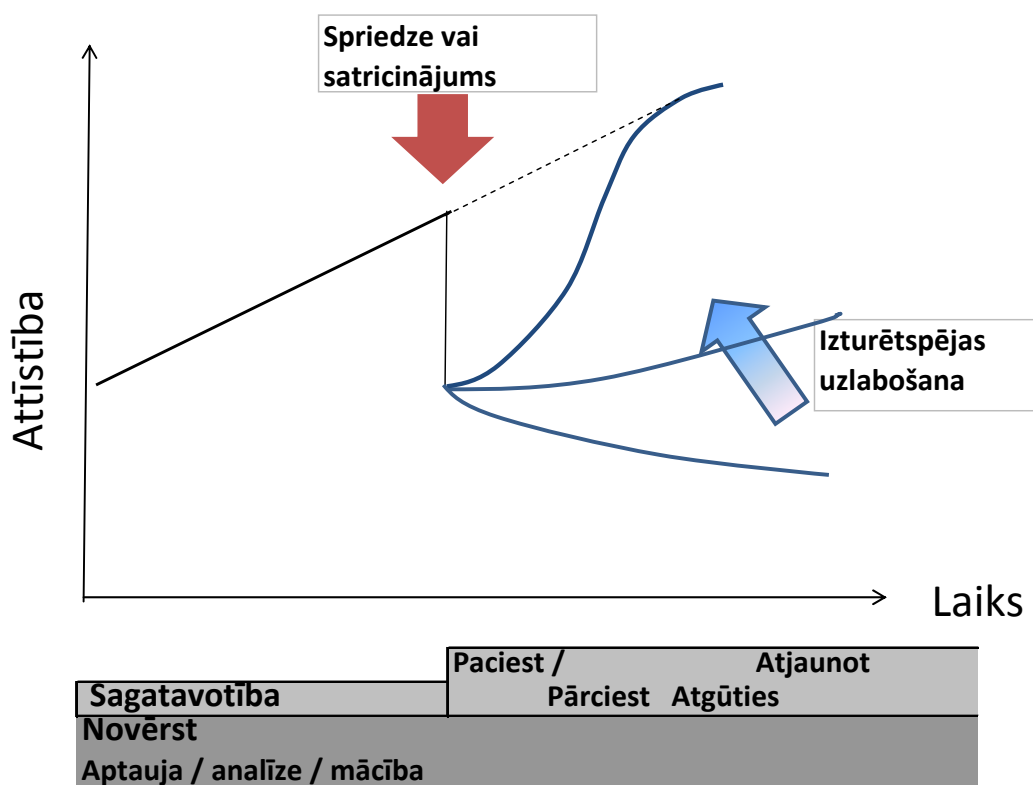
Ieguldījumi izturētspējā ir rentabli. Periodisku krīžu pamatcēloņu risināšana dod lielāku labumu, jo īpaši skartajiem iedzīvotājiem, nekā reaģēšana uz krīžu sekām, bet tā ir arī krietni lētāka. Kad pasaule piedzīvo ekonomisko un budžeta lejupslīdi, gan partnervalstu budžetus, gan līdzekļu devēju valstu budžetus skar arvien lielāks spiediens parādīt, ka tie spēj nodrošināt maksimālo ietekmi apmaiņā pret piešķirtajiem līdzekļiem.

Reaģējot uz masveida pārtikas krīzēm Āfrikā, Komisija nesēn veica divas iniciatīvas: Atbalsts Āfrikas raga izturētspējai (*SHARE*)⁵ un "*Alliance Globale pour l'Initiative Résilience Sahel*" (*AGIR*)⁶. Šīs iniciatīvas izklāsta jaunu pieeju neaizsargāto iedzīvotāju izturētspējas palielināšanai.

Šā paziņojuma mērķis ir izmantot šīs pieredzes rezultātā gūtās mācības, lai uzlabotu ES atbalsta efektivitāti neaizsargātības mazināšanā katastrofu varbūtībai pakļautajās jaunattīstības valstīs, kā centrālo mērķi ietverot izturētspēju.

Turklāt šā paziņojuma mērķis ir sekmēt starptautiskās diskusijas par pārtikas nodrošinātības un izturētspējas uzlabošanu plašākā nozīmē, jo īpaši G8, G20, Pasaules pārtikas nodrošinātības komitejas, Uzturvērtības palielināšanas iniciatīvas (*SUN*), Riodežaneiro konvenciju⁷ sarunu un Globālas alianses Āfrikas Ragam kontekstā.

2. IZTURĒTSPĒJAS PARADIGMA

Adaptēts no Monpeljē darba grupas – "*Growth with Resilience: Opportunities in African Agriculture*", 2012.gada marts

⁵ Komisijas dienestu darba dokuments SEC(2012)102, 11.4.2012.

⁶ *Alliance globale pour l'Initiative Résilience (Sahel)* – <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/613&format=HTML&aged=1&language=LV&guiLanguage=fr>

⁷ ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bioloģisko daudzveidību un Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija cīņai ar pārtuksnešošanu.

Izturētspēja ir indivīda, mājsaimniecības, kopienas, valsts vai reģiona spēja izturēt, pielāgoties un ātri atgūties no spriedzes un satricinājumiem.

Izturētspējas jēdzienam ir divas dimensijas: subjektam – indivīdam, mājsaimniecībai, kopienai vai lielākai struktūrai – raksturīgais spēks labāk pretoties spriedzei un satricinājumiem un šā subjekta spēja ātri atgūties no to radītās ietekmes.

Tāpēc palielināt izturētspēju (un samazināt neaizsargātību) var, vai nu uzlabojot subjekta spēku, vai arī samazinot ietekmes intensitāti, vai abējādi. Tam vajadzīga **daudzpusīga stratēģija** un plaša sistēmu perspektīva, kuru mērķis ir gan samazināt krīzes daudzos riskus, gan vienlaikus uzlabot ātros pārvarēšanas un pielāgošanās mehānismus vietējā, valsts un reģionālā līmenī. **Izturētspējas stiprināšana** atrodas humānās palīdzības un attīstības palīdzības saskarsmes punktā.

Izturētspējas uzlabošanai ir nepieciešama ilgtermiņa pieeja, kas ir balstīta uz krīzes veicinošo pamatcēloņu mazināšanu un kapacitātes uzlabošanu, lai nākotnē varētu labāk tikt galā ar nenoteiktību un pārmaiņām.

3. ES PIEREDZE IZTURĒTSPĒJAS UN PĀRTIKAS KRĪŽU JAUTĀJUMĀ ĀFRIKĀ

Subsahāras Āfrikā visnabadzīgākajām mājsaimniecībām, kopienām un valstīm ir piemitusi samazināta spēja atgūties no klimata pārmaiņu radītajām ilgtermiņa sekām, jo īpaši biežiem un intensīviem sausuma periodiem, kā arī ekonomiskās krīzes un iekšējiem konfliktiem. ES daudzus gadus ir sniegusi atbalstu saistībā ar pārtikas krīzēm Āfrikā, izmantojot humāno un attīstības palīdzību. Pamatojoties uz šo, ES Pārmaiņu programmā prioritāte tiks piešķirta sadarbībai ilgspējīgas lauksaimniecības jomā, tostarp ekosistēmu pakalpojumu un pārtikas un uztura nodrošinājuma garantēšanai ES turpmākajā ilgtermiņa attīstības palīdzībā.

Ņemot vērā uz izturētspēju vērsto uzmanību, atbalstam lauksaimniecības nozarei un saistītajām valsts un reģionālajām politikas jomām, tostarp zemes izmantošanai, vajadzētu ne vien stiprināt ražošanu, bet arī jo īpaši nodrošināt pārtikas tirgu labāku darbību un atbalstīt neaizsargāto grupu un pilsoniskās sabiedrības iespēju palielināšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, ES izstrādā un īsteno novatoriskus risinājumus krīzēm Āfrikas ragā un Sāhelā, kuriem vajadzētu sniegt vērtīgu pieredzi sistemātiskākai ilgtermiņa pieejai ietekmēto iedzīvotāju izturētspējas veidošanai. Šeit ir svarīgi norādīt uz sieviešu lomu izturētspējas veidošanā mājsaimniecībās un krīžu skartajās kopienās. Nestabilās valstīs, kurās izturētspēja nereti ir visvājākā, ir svarīgi arī nodrošināt to, lai politikas iniciatīvās tiktu ņemta vērā saikne starp drošību un attīstību, tādējādi rosinot tādas pieejas izmantošanu, kas var veicināt politikas saskanību un komplementaritāti.

3.1. Atbalsts Āfrikas raga izturētspējai (*SHARE*)

Āfrikas ragā iztikas līdzekļu neaizsargātības ilgstošās problēmas pamatā ir vairāki faktori. Tie ietver iedzīvotāju skaita pieaugumu un lielāku spiedienu uz resursiem, nabadzību laukos, zemu ražīgumu, novājinātus tirdzniecības nosacījumus, nedrošu piekļuvi zemei un ūdenim, vāju pārvaldību, nedrošību un ilgstošu ģeopolitisko nestabilitāti. ES ir ievērojama pieredze sadarbībā ar jaunattīstības partneriem Āfrikas ragā lauksaimniecības un pārtikas

nodrošinājuma jomā, un tā ir guvusi vērtīgu izpratni par to, kurām pieejām ir vislielākais potenciāls.

2011. gada sausums, kas skāra reģionu, bija vissmagākais 60 gadu laikā. Tas ir satricinājums, kas nedrošu situāciju pārvērta krīzē (un tā rezultātā Somālijā iestājās bada apstākļi).

Saņēmusi brīdinājumus no pārtikas nodrošinājuma agrīnās brīdināšanas sistēmām, ES un tās dalībvalstis darbojās pie tā, lai izstrādātu risinājumu, kas atbilstu krīzes mērogam.

- Tika izstrādāts apvienots humānās un attīstības jomas analītiskais satvars, kas ļāva humānās un attīstības jomas dalībniekiem strādāt, balstoties uz kopēju izpratni, un noteikt kopējas prioritātes.
- ES kopā 2011./2012. gadā sniedza humāno palīdzību 790 miljonu euro apmērā. Komisija vien piešķīra 181 miljonu euro. Papildus dzīvības glābjošiem pasākumiem šī palīdzība nodrošināja arī pirmos soļus atveseļošanās procesā, piemēram, izsniedzot sēklas un darbarīkus, uzlabojot ūdens resursu apsaimniekošanu, un atjaunojot ganāmpulkus.
- Lai atbalstītu tūlītējās atjaunošanas posmu, tika ātri nodrošināts īstermiņa attīstības finansējuma palielinājums. Komisija laikposmā no 2012. līdz 2013. gadam nodrošināja 250 miljonus euro, lai atbalstītu lauksaimniecības un lopkopības ražošanu, uztura nodrošināšanu, mājlopu veselību, ūdens apgādi un dabas resursu apsaimniekošanu.

Papildus īstermiņa risinājumam ES ir ieviesusi ilgtermiņa, strukturētu pieeju, lai palīdzētu skartajām valstīm un kopienām atgūties pēc sausuma un pilnveidot savu spēju pārvarēt sausuma periodus nākotnē. Šī pieeja ietver:

- apņemšanos sadarboties ar reģionālajiem partneriem un izmantot viņu starpniecību. ES un citi divpusējie līdzekļu devēji palīdz Starpvaldību attīstības iestādes (SAI) sekretariātam stiprināt tās kapacitāti, kā arī koordinēt un sekmēt pārrobežu iniciatīvas tādās jomās kā lopkopības attīstība un dabas resursu apsaimniekošana;
- apņemšanos cieši sadarboties ar citiem līdzekļu devējiem, kas darbojas šajā reģionā. Līdzekļu devēju kopiena ir izveidojusi vienkāršu koordinācijas platformu – "Globālo rīcības aliansi izturētspējas un izaugsmes jomā" (*Global Alliance for Action for Resilience and Growth*)⁸. Cieši sadarbojoties ar SAI, šī globālā alianse ir nodrošinājusi forumu, kurā apvienot partnervalstis un tos līdzekļu devējus, kas aktīvi atbalsta izturētspēju sausuma situācijās.

Ilgtermiņa apņemšanās risināt strukturālās problēmas un veidot ilgtermiņa izturētspēju. Atkarībā no konkrētā valsts un vietējā konteksta vairākas tēmas un nozares tiks uzskatītas par prioritātēm ES finansējuma saņemšanai laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam. Tās varētu ietvert: mājlopu veselību un attīstību, dabas resursu apsaimniekošanu, katastrofu draudu samazināšanu, valsts un reģionālo tirdzniecību, uzturu, pārvaldību, pētniecību un tehnoloģiju nodošanu, un iedzīvotāju plūsmas.

⁸ Alianses darbības joma aptver Āfrikas raga lielāko daļu: Etiopiju, Keniju, Ugandu, Somāliju, Džibutiju, kā arī Sudānu un Dienvidsudānu. Sekretariātu nodrošina *USAID*.

3.2. AGIR Sahel: ES iniciatīva – Globālā alianse izturētspējai (Alliance Globale pour l'Initiative Résilience-Sahel)

Pēdējo deviņu lauksaimniecības sezonu laikā Sāhela ir saskārusies ar sešām atsevišķām pārtikas krīzēm. Reģions ir cietis no nepietiekama uztura, rādītājiem krietni pārsniedzot trauksmes līmeni. Patlaban apdraudēti ir 12 miljoni iedzīvotāju, kas ir 20 % no visiem reģiona iedzīvotājiem. Sievietes un bērni ir vismazāk pasargāti no pārtikas un ekonomikas spriedzes, jo īpaši neražas periodos starp ražas novākšanas cikliem.

Pēdējo gadu laikā Rietumāfrikā ir panākts progress, pateicoties tādu pastāvošo iestāžu un platformu darbībai kā "*Réseau de Prévention des Crises Alimentaires*" (RPCA) un "*Comité permanent Inter-Etats de Lutte contre la Sécheresse au Sahel*" (CILSS). Pamatojoties uz gūto pieredzi, ir izstrādātas pieejas, lai labāk varētu risināt pārtikas krīzes. Agrīnās brīdināšanas sistēmu uzlabotā darbība ir palīdzējusi valstīm un līdzekļu devējiem labāk prognozēt patlaban notiekošās krīzes.

ES rīcības plāns, reaģējot uz 2012. gada krīzi Sāhelā, sasniedz aptuveni 500 miljonus euro (123 miljoni euro humānās palīdzības pasākumiem, bet 372 miljoni euro – attīstības programmām).

Cieši koordinējot ES humāno un attīstības palīdzību, ir izstrādāta trīs posmu pieeja. Plāns aptver plašu darbību klāstu, sākot ar piekļuves uzlabošanu pārtikai un beidzot ar atbalstu partnervalstu agrīnās brīdināšanas sistēmām, tirgus darbībai un ekosistēmu aizsardzībai. Tas sasaista ārkārtas situāciju un attīstības programmas, apvienojot īstermiņa un vidējā termiņa/ilgtermiņa finansējumu, lai integrētā veidā uzlabotu izturētspēju. Lai pievērstos ārkārtas situācijām un vienlaikus ieguldītu izturētspējā, ir vajadzīgi koordinēti palīdzības pasākumi, kas saskaņoti ar reģionālajām organizācijām, lai nodrošinātu saskaņību un komplementaritāti un samazinātu nabadzīgāko māsaimniecību neaizsargātību pret satricinājumiem, kā arī novērstu pārtikas un uztura nenodrošinātības pamatcēloņus.

Partnerība "*Alliance Globale pour l'Initiative Résilience*" (AGIR), ko Komisija izveidoja 2012. gada 18. jūnijā, sniedz ceļvedi izturētspējas jomā, pamatojoties uz pastāvošajām reģionālajām stratēģijām un stiprinot tās, piemēram, Rietumāfrikas valstu ekonomikas kopienas (ECOWAS), Rietumāfrikas Ekonomikas un monetārās savienības (UEMOA) un Pastāvīgās starpvalstu komitejas cīņai pret sausumu Sāhelā (CILSS) kopīgo reģionālo stratēģiju ar Sāhelas un Rietumāfrikas kluba (SWAC) atbalstu. Reģionāls rīcības plāns izturētspējas stiprināšanai, padarot to pastāvīgu un ilgtspējīgu Sāhelā, ko Rietumāfrikas reģionālās organizācijas sagatavojušas ar līdzekļu devēju kopienas atbalstu, tiks izklāstīts visu iesaistīto valstu augsta līmeņa sanāksmē Vagadugu 2012. gada decembra sākumā.

4. MĀCĪŠANĀS NO PIEREDZES

SHARE un AGIR iniciatīvas ir uzlabojums veidam, kā humānā un attīstības palīdzība mijiedarbojas, īstermiņā palielinot palīdzības apjomu, sekmējot saikni starp palīdzību, rehabilitāciju un attīstību (LRRD), kā arī parādot ES apņemšanos ilgtermiņā risināt pārtikas nenodrošinātības pamatcēloņus.

To uzmanība ir vērsta uz nodrošinātību ar pārtiku Subsahāras Āfrikā, taču šo pieeju var vienlīdz piemērot arī citiem reģioniem un citiem neaizsargātības veidiem (piemēram, reģioniem, kurus apdraud plūdi, cikloni, zemestrīces, sausums, viesuļvētras un cunami, klimata pārmaiņas vai pārtikas cenu kāpums). Izstrādātajai pieejai ir vairāki kopīgi elementi,

ko ES centīsies piemērot arī vismazāk aizsargātajās jaunattīstības valstīs. Šai pieejai ir trīs galvenās sastāvdaļas, kuras ir sīkāk izklāstītas turpmāk:

- krīžu paredzēšana, izvērtējot riskus,
- koncentrēšanās uz novēršanu un sagatavotību,
- reaģēšanas uzlabošana krīzes situācijās.

4.1. Krīžu paredzēšana, izvērtējot riskus

Gan Āfrikas ragā, gan Sāhelā agrīnās brīdināšanas sistēmas norādīja uz draudošajām krīzēm. Pārtikas nodrošinātības jomai paredzētās agrīnās brīdināšanas sistēmas (piemēram, integrētā posmu klasifikācijas pieeja) ir uzlabotas, ļaujot partnervalstīm un reģionālajām iestādēm sagatavot piemērotu reakciju pirms krīžu sākuma. Līdzīgi, citiem riskiem, piemēram, cunami, vai citiem reģioniem paredzētās agrīnās brīdināšanas sistēmas tagad arī darbojas labāk.

Šīs informācijas sistēmas arī ir savstarpēji jāsasaista ar attiecīgajām globālajām iniciatīvām, piemēram, Lauksaimniecības tirgus informācijas sistēma, kas izveidota saistībā ar G20.

Ir vajadzīga arī sistemātiskāka saikne starp sniegto informāciju un politikas veidošanu un lēmumu pieņemšanu valstu un reģionālā līmenī. Piemēram, tādi dati kā (bērnu) nepietiekams uzturs, lauksaimniecības produkcijas ražošana (tostarp krājumi) un tirgi (tostarp pārtikas cenas) būtu labāk jāiekļauj pārtikas nodrošinātības un ilgtspējīgas lauksaimniecības politikā.

Tam būtu jāatspoguļojas jo īpaši attiecīgo valstu izstrādātajā politikā un procesos, piemēram, Visaptverošajā Āfrikas lauksaimniecības attīstības programmā (CAADP). CAADP ieguldījumu plānos uzmanība pievērsta ne tikai pašreizējiem ierobežojumiem, bet arī prognozēti turpmāki satricinājumi un spriedze, kā arī palīdzēts valstīm mazināt krīzes, reaģēt uz tām un veidot izturētspēju.

Reģionālā agrīnās brīdināšanas sistēma (CILSS/ECOWAS/UEMOA): Pārtikas krīzes novēršanas tīkls (RCPA) ir platforma, kurā partnervalstis, līdzekļu devēji, ANO un pilsoniskās sabiedrības organizācijas apkopo informāciju, lai veiktu kopīgu analīzi par pārtikas nenodrošinātību Rietumāfrikā. Tas bija noderīgs, dodot trauksmes signālus pašreizējās 2012. gada krīzes agrīnajos posmos.

Līdzīgi, ES izveidoja Pasaules klimata pārmaiņu aliansi, lai uzlabotu politikas dialogu un sadarbību ar valstīm, kuras klimata pārmaiņas skar visvairāk. Agrīnās brīdināšanas informācijas sistēmas un katastrofu pārvarēšana šajā kontekstā ir svarīgi elementi.

Agrīnās brīdināšanas sistēmas Nepālā: 2010. gada augustā plūdu līmenis Rapti upē pārsniedza brīdinājuma līmeni Čitvanas rajonā. Agrīnā brīdināšanas sistēma gar upi ar radio un tālruņu tīkla palīdzību deva iespēju apdraudēto kopienu Katastrofu pārvarēšanas komitejām pārvietot savus vitāli svarīgos un kustamos īpašumus uz augstākām un drošākām vietām. Kad plūdi sasniedza ciematus, iedzīvotāji jau bija nonākuši drošībā. Agrīnā brīdināšana tādējādi samazināja dzīvības un īpašumu zudumu.

Bangladeša: Finansējums Dakas Medicīnas koledžas slimnīcai, pievēršot uzmanību situācijām ar lielu upuru skaitu, tostarp negadījumu rīcībplānošanai, medicīniskajam aprīkojumam, zāļu krājumiem un apmācībai. Rezultātā 2010. gada jūnijā pēc ugunsgrēka, kurā gāja bojā 120 cilvēku, slimnīca spēja glābt dzīvību vairāk nekā 250 pacientu.

ASEAN: reģionālā līmenī Komisija atbalsta AADMER (ASEAN nolīgums par katastrofu pārvarēšanu un reaģēšanu ārkārtas situācijās), kura mērķis ir palielināt izturētspēju un samazināt neaizsargātību vietējās kopienās un iestādēs, izmantojot atbalsta stratēģijas, kas ļautu tām labāk sagatavoties dabas katastrofām, mazināt to ietekmi un reaģēt uz tām.

4.2. Koncentrēšanās uz novēršanu un sagatavotību

Starptautiskās kopienas un skarto valstu reakcija uz krīzēm Āfrikas ragā un Sāhelā liecina par ievērojamu progresu spējā novērst šo krīžu sekas. Tomēr tās ir arī uzsvērušas to, cik fundamentāli svarīga ir krīzes **novēršana** (nepieļaut krīzes norisi) un **sagatavotība** krīzei (nodrošināt, ka indivīds, mājsaimniecība, valsts vai reģions ir gatavi tikt galā ar nelabvēlīga notikuma sekām).

Tāpēc ir vitāli svarīgi, lai:

- ilgtermiņā valstu un reģionālās programmas pievērstos neaizsargātības pamatcēloņiem. Samazināta neaizsargātība pret satricinājumiem ir iespējama vienīgi tad, ja tā ir iestrādāta partnervalstu attīstības politikā. Lai pilnveidotu šos procesus, riska analīze, tostarp katastrofu riska pārvaldība un pārtikas krīzes novēršana, ir jāintegrē valstu/reģionālajā politikā. Līdzīgā veidā pielāgošanās klimata pārmaiņām un tādas politikas pamatnostādnes kā valstu rīcības programmas attiecībā uz pielāgošanos (*NAPA*) arī būtu jāiekļauj valstu politikā.
- **Būtu labāk jādalās pieredzē, kas gūta tādās iniciatīvās kā *SHARE* un *AGIR* vai sekmīgos izmēģinājuma projektos** katastrofu riska pārvaldības jomā, kuriem atbalstu sniedz, piemēram, Komisijas "Katastrofu sagatavotības programma" (*DIPECHO*). Viens no uzdevumiem ir noskaidrot, kā sekmīgus, uz kopienām balstītus, augšupējus projektus var labāk iestrādāt valstu un reģionālo valdību politikā.
- **Pārvaldība**, kas strukturēta katastrofu pārvarēšanai, ir jāuzlabo, un **ieinteresēto personu kapacitāte ir jāpastiprina** vietējā un valstu līmenī. Spēcīgas vietējā līmeņa struktūras ir vitāli svarīgas, lai mazinātu riskus un nodrošinātu novēršanas un sagatavošanās pasākumu, kā arī sākotnējo reaģēšanas operāciju efektivitāti.
- **Publiskā un privātā sektora partnerības** būtu pilnībā jāizmanto attiecīgā kontekstā, piemēram, saistībā ar neseno G8 iniciatīvu "Pārtikas un uztura nodrošinājuma jaunā alianse" (*New Alliance for Food and Nutrition Security*),

Pārtikas krīžu gadījumā ir vajadzīga integrēta pieeja, lai **risinātu pārtikas nenodrošinātības pamatcēloņus**. Attiecībā uz **pārtikas pieejamību** tas aptver pārtikas ražošanas dažādošanu, ko var iegrožot vides degradācija un klimata pārmaiņas. Lai nodrošinātu **piekļuvi pārtikas produktiem**, ir nepieciešami funkcionējoši tirgi un drošības tīkli, ņemot vērā to, cik nozīmīgas ir rezerves, apdrošināšanas shēmas, glabāšanas līdzekļi, lauksaimnieku piekļuve tirgum un finanšu pakalpojumiem, kā arī ārkārtas gadījumiem paredzētiem uzkrājumiem. Tas ietver arī ieguldījumus lauku infrastruktūrā, pētniecībā un tehnoloģiju nodošanā. No ilgtermiņa skatupunkta, atbalsts ilgtspējīgai lauksaimniecībai ir sevišķi svarīgs, lai veidotu izturētspēju Subsahāras Āfrikā, kur šī nozare nodrošina darbu 60 % iedzīvotāju, jo īpaši vismazāk aizsargātajiem.

Etiopijas Produktīvā drošības tīkla programma (*Productive Safety Net Programme, PSNP*) sniedz vērtīgu pieredzi. Tā nodrošina pārvedumus pārtikas vai skaidras naudas izteiksmē vismazāk aizsargātajām mājsaimniecībām valstī apmaiņā pret līdzdalību sabiedriskajos darbos.

PSNP ir lielākā sociālo pārvedumu shēma Subsahāras Āfrikā un ir rentabla (aptuveni viena trešdaļa izmaksu) salīdzinājumā ar humānās palīdzības intervencēm.

Slēptās krīzes pārvarēšana saistībā ar bērnu nepietiekamo uzturu, lai mazinātu topošo pieaugušo iedzīvotāju neaizsargātību: bada un nepietiekama uztura dēļ ik gadu mirst gandrīz 2,6 miljoni bērnu. Nepietiekams uzturs jaunattīstības valstīs skar katru trešo bērnu. Bieži vien problēma rodas vēl pirms dzimšanas mātes nepietiekamā uztura dēļ. Nepietiekams uzturs ir neaizsargātības pamatcēlonis, jo īpaši bērniem, kas jaunāki par 2 gadiem. Tas mazina intelektuālo un fizisko attīstību, tādējādi samazinot topošo pieaugušo iedzīvotāju spēju pārvarēt nelabvēlīgus notikumus. Turklāt daudzām jaunattīstības valstīm tas ik gadu izmaksā līdz 2-3 % no iekšzemes kopprodukta, paplašinot nabadzības ciklu un kavējot ekonomikas izaugsmi. ES atbalsta partneru centienus īstermiņā un ilgtermiņā samazināt nepietiekama uztura problēmu. Pieejas ir vajadzīgas vairākās nozarēs, piemēram, veselības, lauksaimniecības, ūdens, sanitārijas, ekonomiskās izaugsmes un izglītības jomā. ES atbalsta *SUN* (Uzturvērtības palielināšanas iniciatīva) kustību, kas nodrošina satvaru valsts partneru vadībai.

Sausuma apkarošana Ziemeļkenijā. 2011. gada sausuma periodā 3,7 miljoniem kenijiešu bija nekavējoties nepieciešama pārtika, tīrs ūdens un sanitārie pamatpakalpojumi. *SHARE* ietvaros ES uzlabo savu atbalstu, lai veicinātu atjaunošanu un izturētspējas veidošanu, izmantojot: palīdzību Kenijas agrīnās brīdināšanas sistēmas racionalizēšanai; institucionālo atbalstu Ziemeļkenijas ministrijai; atbalstu Nacionālajai sausuma novēršanas iestādei (*NDMA*), kas pārvalda Katastrofu un sausuma iespējamības fondu (*NDDCF*); vietējo pārvaldes iestāžu spēju uzlabošanu, lai tās varētu savlaicīgi reaģēt; un kopienu līmeņa iztikas līdzekļu projektus, lai paplašinātu ekonomiskās iespējas. Tiek sagaidīts, ka spēcīgākas iestādes un Kenijas valdības veikti lielāki ieguldījumi neauglīgos zemes gabalos labāk sagatavos valsti līdzīgu krīžu ietekmes mazināšanai.

4.3. Reaģēšanas uzlabošana krīzes situācijās

Balstoties cita starpā uz pieredzi, kas gūta Āfrikas ragā un Sāhelā, turpmāk minētie elementi var palīdzēt uzlabot krīžu risinājumu ietekmi krīzes situācijās.

- Apvienota analītiskā satvara sagatavošana, ko izstrādā gan humānās, gan attīstības jomas dalībnieki un kurā:
 - konstatēti krīzes pamatcēloņi, kā arī precīza ietekme uz visvairāk skartajiem iedzīvotājiem;
 - novērtētas notiekošās intervences, lai redzētu, vai tiek risināti pamatcēloņi, kā arī, vai pastāv trūkumi attiecībā uz sniegto palīdzību;
 - identificētas jomas (gan nozares, gan ģeogrāfiskie reģioni), kurās uzlabotas izturētspējas pieejai varētu būt vislielākā ietekme;
 - definētas stratēģiskās prioritātes īstermiņam (agrīnā atjaunošana), kā arī ilgtermiņam saskanīgas "Izturētspējas pieejas" ietvaros.
- Ir nepieciešams īstermiņa finansējuma palielinājums, lai atbalstītu **agrīnās atjaunošanas posmu**. Nesenajās iniciatīvās uzsvērtā nepieciešamība pēc lielākas elastības plānošanā, lai reaģētu uz strauji mainīgajām vajadzībām, nesamazinot

patlaban notiekošās vidēja termiņa/ilgtermiņa darbības pamatcēloņu risināšanai. Lai risinātu ārkārtas vai pēckrīzes situācijas, būtu jāapsver jaunas palīdzības modalitātes, piemēram, ES trasta fondi.

- Vairums lielo krīžu sniedzas pāri robežām. **Reģionālo organizāciju kapacitāte** ir jāstiprina tā, lai tās varētu izstrādāt pārrobežu iniciatīvas un veicināt reģionālo integrāciju.
- Saistībā ar lielām krīzēm būtu jāizveido vienkāršas struktūras, lai būtu iespējama **līdzekļu devēju koordinācija**, un **jānodibina strukturēts dialogs ar partnervalstīm un reģionālajām organizācijām**. Tas ir nepieciešams, lai definētu un formalizētu, kas kuram darāms, pamatojoties uz katra dalībnieka salīdzinošajām priekšrocībām attiecīgajā kontekstā. Aktīvi būtu jāiesaista attīstības un humānās palīdzības jomas dalībnieki.
- Tādu īstermiņa intervenču izveide, kurām ir ilgtermiņa ietekme. Lai arī īstermiņa risinājumi, jo īpaši humānā palīdzība, ir galvenokārt vērsti uz dzīvības glābšanu un līdzekļu aizsardzību, šādām darbībām var būt arī ilgtermiņa ietekme. Piemēram, pārejai no pārtikas atbalsta uz skaidras naudas pārvedumiem var būt ilgtermiņa ietekme, veicinot vietējo tirgu un finansējot sabiedriskos darbus, kas var samazināt katastrofu iespējamību nākotnē vai mazināt to ietekmi. Šādi intervences veidi būtu jāidentificē un jāsakārto prioritārā secībā.
- Vietās, kur notiek vardarbīgi konflikti, izturētspējas stratēģijai un ES paplašinātajai politiskajai un drošības pieejai vajadzētu būt savstarpēji atbalstošai un konsekventai; un jāveido sinerģija instrumentu, jo īpaši Kopējās drošības un aizsardzības politikas instrumentu un Stabilitātes instrumenta līmenī.

Elastīgs finansējums, izmantojot ES Pārtikas mehānismu 1 miljarda euro apmērā, AFSI un V-FLEX – 2007. un 2008. gada pārtikas cenu krīze izraisīja starptautiskās kopienas reakciju iepriekš nepieredzētos apmēros. ES bija pirmā līdzekļu devēja, kas veica proaktīvus pasākumus un paziņoja par Pārtikas mehānismu 1 miljarda euro apmērā, apliecinot ES spēju reaģēt savlaicīgi un lielā mērogā. Gadu vēlāk, 2009. gadā, līdzekļu devēji apsolīja sniegt 22 miljardus ASV dolāru, lai atbalstītu ilgtspējīgu lauksaimniecību un nodrošinātību ar pārtiku (L'Akvilas pārtikas nodrošinātības iniciatīva, AFSI). ES palielināja papildu atbalstu, piesaistot 3,8 miljardus ASV dolāru. Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm pastāv divi citi mehānismi: *FLEX* (eksporta ieņēmumu svārstības) palīdz valdībām, kuras skar pēkšņi eksporta ieņēmumu zaudējumi, un "neizsargātības *FLEX*" (*V-FLEX*) mehānisms, lai palīdzētu tām valstīm, kuras to sliktās izturētspējas dēļ visvairāk skārusi 2009. gada ekonomikas lejupslīde. Šis instruments darbojas preventīvi, balstoties uz fiskālo zaudējumu prognozēm, veicot korekcijas saistībā ar neizsargātību, darbojoties pretcikliski, lai konstatētu valsts finansējuma nepilnības.

5. DESMIT SOĻI, LAI PALIELINĀTU IZTURĒTSPĒJU VALSTĪS, KURAS PAKĻAUTAS PĀRTIKAS NENODROŠINĀTĪBAI UN KATASTROFĀM

1. Izturētspēju var veidot tikai augšupēji. Tāpēc sākumpunkts ES pieejai attiecībā uz izturētspēju ir nepārprotama partnervalstu vadošās lomas atzīšana. ES pieskaņos savu atbalstu partneru politikai un prioritātēm saskaņā ar noteiktajiem atbalsta efektivitātes principiem.

2. Rīcība izturētspējas stiprināšanai ir jābalsta uz pamatotu metodiku riska un neaizsargātības novērtēšanā. Šādiem novērtējumiem būtu jākalpo par pamatu valsts izturētspējas stratēģiju izstrādē, kā arī tam, lai plānotu īpašus projektus un programmas. ES atbalstīs valstu izturētspējas stratēģiju izstrādi plašāku attīstības stratēģiju ietvaros. ES sadarbosies ar partnervalstīm un galvenajiem starptautiskajiem dalībniekiem, lai uzlabotu metodiku šādu stratēģiju pamatā esošo novērtējumu sagatavošanai. Turklāt efektivitātes nodrošināšanas labad ES ieviesīs sistēmu, lai mērītu izturētspējas jomā sniegtā ES atbalsta ietekmi un rezultātus.
3. Valstīs, kuras saskaras ar atkārtotām krīzēm, ES ārējās palīdzības galvenais mērķis būs izturētspējas palielināšana. ES finansētās programmas tiks balstītas uz vienotu darbības novērtējumu, ko sagatavo humānās un attīstības jomas dalībnieki, aptverot vidēja termiņa līdz ilgtermiņa intervences. To galvenā uzmanība tiks vērsta uz krīžu pamatcēloņu risināšanu, jo īpaši, izmantojot atbalstu krīžu novēršanas un sagatavošanās darbībām. ES cieši sadarbosies ar partnervalstīm, lai izveidotu kapacitāti izstrādāt un īstenot stratēģijas un katastrofu mazināšanas un pārvarēšanas plānus valstu un reģionālā līmenī.
4. Komisija savos humānās palīdzības īstenošanas plānos kā elementu sistemātiski iekļaus izturētspēju. Turklāt Komisija centīsies panākt ar izturētspēju saistītu darbību kopīgu plānošanu Komisijas humānās un attīstības palīdzības jomā, lai nodrošinātu maksimālu komplementaritāti un to, lai īstermiņa darbības veidotu pamatu vidēja termiņa un ilgtermiņa intervencēm.
5. Lai reaģētu uz katastrofu skarto valstu vajadzībām, galvenā nozīme būs elastībai. Komisija turpinās nodrošināt maksimālu elastību, īstenojot savas humānās palīdzības programmas. Attiecībā uz attīstības jomas finansējumu neparedzētu krīžu un lielu katastrofu gadījumos Komisija centīsies panākt maksimālu elastību neplānotu līdzekļu mobilizēšanā. Turklāt Komisija ieviesīs elastību arī programmu izstrādē, lai būtu iespējams ātri un savlaicīgi rīkoties. ES apsvērs trasta fondu izmantošanu, lai iejauktos ārkārtas vai pēckrīzes situācijās.
6. Strādājot pie tā, lai uzlabotu izturētspēju nestabilās vai konfliktu skartās valstīs, ES izmantos pieeju, kas pievēršas arī drošības aspektiem un to ietekmei uz iedzīvotāju neaizsargātību. Tas ietvers aktīvu politisko dialogu ar partnervalstīm un organizācijām attiecīgajā reģionā.
7. ES centīsies kopēt tādas pastāvošās iniciatīvas kā *SHARE* un *AGIR*, kā arī sekmīgos projektus katastrofu draudu samazināšanas (*DRR*) jomā. Tā dalīsies pieredzē un apmainīsies ar to ar saviem partneriem, lai vairotu un paplašinātu sekmīgās pieejas ar mērķi iekļaut tās valstu izturētspējas stratēģijās. Komisija regulāri pārskatīs progresu, kas panākts attiecībā uz izturētspējas programmu, īpaši pievēršoties plānošanai, metodikai un rezultātiem.
8. ES veicinās novatoriskas pieejas riska pārvaldībai. Sadarbība ar apdrošināšanas un pārapirošināšanas nozarēm ir īpaši daudzsološs turpmākās darbības virziens. Komisija 2013. gada sākumā iesniegs zaļo grāmatu par apdrošināšanas nozīmi katastrofu pārvarēšanā.
9. Attiecībā uz valstīm, kuras saskaras ar periodiskām krīzēm, ES sadarbosies ar šo valstu valdībām, citiem līdzekļu devējiem, reģionālajām un starptautiskajām

organizācijām un citām ieinteresētajām personām, lai valstu līmenī izveidotu platformas ar mērķi nodrošināt savlaicīgu informācijas apmaiņu un īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa humānās un attīstības palīdzības darbību koordināciju izturētspējas stiprināšanas nolūkos.

10. ES veicinās izturētspējas jautājumu starptautiskos forumos, tostarp G8, G20, Pasaules pārtikas nodrošinātības komitejā (*CFS*), Riodežaneiro konvencijās, Tūkstošgades attīstības mērķu pārskatīšanas procesā, Ilgtspējīgas attīstības mērķu izstrādē un diskusijās par Hjogo rīcības pamatplāna 2005.-2015. gadam pēcpasākumiem. Izturētspēja būs galvenā tēma tās partnerībās ar tādām organizācijām kā Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*), Starptautiskais lauksaimniecības attīstības fonds (*IFAD*) un Pasaules pārtikas programma (*WFP*), kā arī ANO Starptautiskā katastrofu samazināšanas stratēģija (*UNISDR*), Pasaules banka un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

Komisija 2013. gada pirmajā ceturksnī sagatavos rīcības plānu, lai izklāstītu turpmākās darbības šo principu īstenošanai.